

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/47/2019
Identifikačné číslo spisu:	1108214863
Dátum vydania rozhodnutia:	04.07.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1108214863.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Brňáka a členov senátu JUDr. Terézie Mecelovej a JUDr. Igora Belka, v spore žalobcu JUDr. P. X., narodeného XX. T. XXXX, S., J. E. XX/X, zastúpeného splnomocnenkyňou Advokátska kancelária Michal Polák - advocati s.r.o., Bratislava, mestská časť Nové Mesto, Budyšínska 3A, IČO: 36 860 751, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava, Račianska 71, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom pôvodne na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 7C/85/2008, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. marca 2018 sp. zn. 6Co/12/2018, takto

rozhodol:

Dovolenie z a m i e t a .

Žalovanej nárok na náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

I. Pôvodne Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 15. mája 2017 č. k. 7C/85/2008-412 I. žalobu v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 5 000 eur zamietol; II. konanie v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy 122 385,78 eura a v časti určenia, že odmeňovanie žalobcu je v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania zastavil a III. žalovanej náhradu trov konania nepriznal. Rozsudok právne zdôvodnil ust. § 101 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež „Občiansky zákonník“), § 25 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 385/2000 Z.z.“) a § 34 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z.z.“). Vecne dôvodil, že po tom, čo z dôvodu čiastočného späťvzatia žaloby konanie v časti zastavil (podľa ust. § 145 a § 146 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších zákonov, ďalej tiež len „C. s. p.“), predmetom konania ostal nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku nerovnakého zaobchádzania v sume 5 000 eur. Žalobca tvrdil, že odmeňovanie uskutočňované podľa § 67 zákona č. 385/2000 Z.z. v porovnaní s odmeňovaním sudcov podľa § 69 ods. 2 zákona je v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania; od

15. apríla 2005 dochádzalo k zjavnej diskriminácii v odmeňovaní sudcov v Slovenskej republike. Pred meritórnym prejednaním nároku súd prvej inštalácie preskúmal vznesenú námietku premlčania a vyhodnotil ju ako dôvodnú nespochybňujúc, že štát zaobchádzal so žalobcom diskriminačne s poukazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. PL. ÚS 17/08. Poukazujúc na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) sp. zn. 5MCdo/7/2010 a rozsudky Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Co/473/2012 a 6Co/419/2013 mal za to, že premlčacia doba začala plynúť dňom nasledujúcim po tom, ako žalovaná porušila záväzok spočívajúci v zdržaní sa konania v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania. Uviedol, že všeobecná premlčacia doba na uplatnenie nároku na súde začala plynúť 16. apríla 2005, pretože novela zákona č. 385/2000 Z.z. (§ 69 ods. 2), ktorá spôsobila žalobcovi zásah do práv, nadobudla účinnosť 15. apríla 2005. Žalobca podal žalobu na súd 5. mája 2008, teda po uplynutí premlčacej doby, ktorá uplynula 16. apríla 2008. Súd prvej inštalácie sa nestotožnil s tvrdením žalobcu, že premlčacia doba nemohla začať plynúť pred publikovaním nálezov ústavného súdu, pretože premlčacia doba v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je vždy koncipovaná ako objektívna, a teda začína plynúť nasledujúcim dňom po tom, ako k zásahu došlo. Súd prvej inštalácie preskúmal argumenty žalobcu a uzavrel, že nezistil rozpor námietky premlčania s dobrými mravmi. Rozhodnutie o trovách konania bolo odôvodnené právne ust. § 255 ods. 1 C. s. p. a vecne tým, že žalovaná si náhradu trov konania neuplatnila, hoci jej nárok na ich náhradu vznikol.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštalácie tiež len „nižšie súdy“) rozsudkom zo 14. marca 2018 sp. zn. 6Co/12/2018 rozsudok súdu prvej inštalácie v napadnutej zamietajúcej časti potvrdil podľa § 387 ods. 1 C. s. p. a žalovanej náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Potvrdenie rozhodnutia súdu prvej inštalácie v napadnutej časti odôvodnil jeho vecnou správnosťou. K odvolacím námietkam žalobcu uviedol, že právnym zástupcom žalobcu dôvod na odročenie pojednávania vytýčeného na 15. mája 2017 nebol dôležitý a súd prvej inštalácie postupoval správne, keď uvedené pojednávanie neodročil. Týmto postupom súd prvej inštalácie neodňal žalobcovi možnosť konať pred súdom a ani neporušil jeho právo na spravodlivý proces. Ďalej uviedol, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu porušenia zásady rovnakého zaobchádzania sa premlčuje vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe podľa § 101 Občianskeho zákonníka, pričom začiatok plynutia premlčacej doby sa má posudzovať obdobne ako v prípade náhrady nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Poukázal na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/265/2009. Stotožnil sa so súdom prvej inštalácie, že k žalobcom tvrdenému nedodržaniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo účinnosťou zákona č. 122/2005 Z.z. (novela zákona č. 385/2000 Z.z., ďalej tiež aj len „novela“ alebo „novela zákona“), ktorý nadobudol účinnosť 15. apríla 2005. Preto trojročná premlčacia doba začala plynúť 16. apríla 2005 a uplynula 16. apríla 2008. Žalobca podal v danom prípade žalobu po márnom uplynutí premlčacej doby. Keďže žalovaná sa premlčania dovola, nebolo možné premlčané právo žalobcovi priznať. Odvolací súd nesúhlasil s argumentom žalobcu, že premlčacia doba mohla začať plynúť až po zverejnení nálezov ústavného súdu z 20. mája 2009 sp. zn. PL. ÚS 17/08 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, t. j. 18. júla 2009, pretože v takom prípade by paradoxne premlčacia doba začala plynúť momentom, keď už diskriminácia neexistovala, keďže spomenutým nálezom ústavný súd diskrimináciu v odmeňovaní sudcov odstránil (zverejnením nálezov ust. § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. stratilo účinnosť a zároveň nadobudlo účinnosť nové znenie § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. v znení rovnakom ako pred novelou č. 122/2005 Z.z.). Diskriminácia v odmeňovaní sudcov existovala iba v čase od 15. apríla 2005 (účinnosť zákona č. 122/2005 Z.z.) do 16. júla 2009, preto neobstojať tvrdenie žalobcu, že jeho právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa stalo nárokom (actio nata) 18. júla 2009, pretože 17. júla 2009 totiž jeho nárok zanikol. Odvolací súd poukázal aj na tú skutočnosť, že žalobca žalobu podal na súd prvej inštalácie 5. mája 2008, teda viac ako rok pred vydaním predmetného nálezov ústavného súdu. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštalácie, že aprobevanie neoprávnenosti zásahu niektorým z príslušných orgánov štátu nemá žiadny vplyv na začatie plynutia premlčacej doby. Ohľadne argumentácie žalobcu týkajúcej sa rozporu námietky premlčania s dobrými mravmi odvolací súd poukázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštalácie stotožňujúc sa s ním a dodal, že žalobca v odvolaní v tomto ohľade neuviedol žiadnu takú okolnosť, s ktorou by sa súd prvej inštalácie v odôvodnení napadnutého rozsudku nevysporiadal. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania bolo odôvodnené právne ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 396 ods. 1 C. s. p.

a vecne úspechom žalovanej v odvolacom konaní v plnom rozsahu, ktorej ale v odvolacom konaní žiadne trovy nevznikli.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Dovolanie odôvodnil ustanovením § 420 písm. f/ C. s. p. (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces), § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p., t.j. nesprávnym právnym posúdením v otázke, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., t. j. nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Vádu zmätočnosti spočívajúcu v porušení práva na spravodlivý proces dovolateľ videl v procesnom postupe súdu prvej inštancie, ktorý žiadosť právneho zástupcu žalobcu o odročenie pojednávania nariadeného na 15. mája 2017 pre kolíziu s termínom pojednávania v inom spore vyhodnotil ako neodpostatnenú z dôvodu, že žalobca opätovne namietal prietahy v konaní, v plnomocenstve na zastupovanie žalobcu bola uvedená možnosť substitúcie a nejednalo sa o skutkovo ani právne zložitú vec. Ani jeden z uvedených dôvodov nemohol byť zákonným dôvodom pre odmietnutie žiadosti o odročenie pojednávania. Žalobca riadne odôvodnil a preukázal vo vyjadrení z 11. mája 2017 skutočnosť, že vyžadoval byť zastúpený na pojednávaní osobne advokátom JUDr. Michalom Polákom a nesúhlasil so substitúciou (dĺžka konania, obsahová a právna náročnosť). S prihliadnutím na krátkosť času nebolo možné predpokladať, že by sa iný advokát stihol dostatočne kvalifikovane oboznámiť s vecou a dôkladne sa pripraviť na pojednávanie tak, aby riadne žalobcu zastúpil. Názor odvolacieho súdu, že žalobca ako sudca, a teda osoba znalá práva, je dostatočne odborne spôsobilý na to, aby bol schopný vystupovať na pojednávaní a hájiť svoje záujmy aj v neprítomnosti svojho právneho zástupcu, považuje žalobca za rozporný s právom na profesionálnu právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. V súvislosti s tvrdeným odklonom odvolacieho súdu v posúdení všeobecnej otázky začiatku plynutia premlčacej doby od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu dovolateľ poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/146/2008, 5MCdo/7/2010 a 3Cdo/174/2016. Je potrebné posúdiť, kedy mohol žalobca právo na náhradu nemajetkovej ujmy vykonať prvý raz a je potrebné sa dôsledne vysporiadať s actio nata - zmenou práva na nárok. Nižšie súdy uvedené vôbec nerozlišovali, čo malo zásadný vplyv na právne posúdenie v otázke začatia plynutia premlčacej doby. Odvolací súd vôbec nevysvetlil, na základe čoho dospel k záveru, že už 16. apríla 2005 vznikol žalobcovi nárok (že došlo k zmene práva na nárok) na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, hoci zásah v tej dobe ešte nebol neoprávnený, čo je opäť odklon od ustálenej praxe a právneho názoru dovolacieho súdu. Dovolací súd ešte neriešil konkrétnu špecifickú otázku začiatku plynutia premlčacej doby v antidiskriminačných žalobách, preto dovolanie zdôvodnil aj ust. § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. K názoru odvolacieho súdu o trvaní diskriminácie len v období od 15. mája 2005 do 16. júla 2009 dovolateľ dodal, že diskriminácia bola určená spätne až 17. júla 2009, takže diskriminácia v období od 15. apríla 2005 do 16. júla 2009 objektívne neexistovala, žalobca len subjektívne pociťoval diskrimináciu, čo je irelevantné. Podľa žalobcu je pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby zásadný deň, kedy bolo konanie označené za diskrimináciu, t.j. deň vydania nálezu. Až v tento deň sa konanie, resp. zásah štátu stali diskriminačným a neoprávneným a došlo k vzniku nároku. Žaloba bola podaná predčasne v dobe, keď ešte neexistoval nárok, len právo, a teda ešte nezačala plynúť premlčacia doba. Aprobovanie neoprávnenosti zásahu ústavným súdom má zásadný vplyv na začatie plynutia premlčacej doby. Nižšie súdy vôbec nevysvetlili a nezdôvodnili, ako došli k opačnému názoru. Táto absencia je vážnym nedostatkom spôsobujúcim nepreskúmateľnosť rozhodnutí. Napriek žalobcovej argumentácii nižšie súdy nedali odpoveď na zásadnú právnu otázku, kedy sa zásah stal neoprávnený a objektívne spôsobilý privodiť ujmu na chránených osobnostných právach.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že nebol naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ C. s. p. poukazujúc na rozhodnutia ústavného súdu (kolízia pojednávania nie je dôležitým dôvodom na odročenie pojednávania) a na skutočnosť, že na pojednávaní 15. mája 2017 bol prítomný právny zástupca žalobcu a aj žalobca, ktorí sa k veci vyjadrovali. Zároveň uviedla, že dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p. nie je daný a dovolateľom formulovaná právna otázka v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. nie je zásadného právneho významu. Navrhla dovolanie odmietnuť, prípadne zamietnuť.

5. Žalobca zotrval na dovolaní a dôvodoch v ňom uvedených.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana sporu, v neprospech ktorej bolo nižšími súdmi rozhodnuté (§ 424 C. s. p.) za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je potrebné zamietnuť.

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C. s. p.

8. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Podľa § 421 ods. 1 C. s. p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Žalobca vyvodzoval prípustnosť svojho dovolania z ust. § 420 písm. f/ C. s. p. a § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ C. s. p. Dovolací súd, vychádzajúci z konštrukcie dovolacieho konania v podmienkach aktuálnej právnej úpravy civilného sporového procesu a tiež z ostatného záveru veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu o prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 C. s. p. (v tejto súvislosti porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 21. marca 2018 sp. zn. 1VCdo/1/2018), preto pristúpil ku skúmaniu existencie dovolacích dôvodov (a tiež dôvodov prípustnosti dovolania), uplatnených dovolaním v tejto veci, podľa chronológie priradenej im ustanoveniami zákona, ktorého sú súčasťou.

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C. s. p. nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalobcu, že v konaní (pred nižšími súdmi) došlo k ním tvrdenej vade zmätočnosti.

12. Pojemovým znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f/ C. s. p. je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie

súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

13. Žalobca dovolaním namietal porušenie jeho práva na spravodlivý proces z dôvodu, že pojednávanie vytýčené na 15. mája 2017 súd prvej inštancie na jeho žiadosť neodročil, hoci boli na to dôvody a navyše rozhodnutia nižších súdov považuje za nepreskúmateľné.

14. Podľa § 183 ods. 1 C. s. p. pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov. Pojednávanie môže byť na návrh strany odročené len vtedy, ak sa strana alebo jej zástupca z dôležitých dôvodov nemôže dostaviť na pojednávanie a zároveň od nich nemožno spravodlivo žiadať, aby sa na pojednávaní nechali zastúpiť.

15. Podľa § 183 ods. 2 C. s. p. od advokáta možno okrem dôvodov, ktoré nastali krátko pred pojednávaním a okrem prípadu, ak advokát súdu preukáže, že strana, ktorú zastupuje, odôvodnene trvá na osobnom zastúpení týmto advokátom, vždy spravodlivo žiadať, aby sa dal zastúpiť iným advokátom. Od strany možno vždy spravodlivo žiadať, aby sa dala na ďalšom pojednávaní zastúpiť inou osobou, ak k odročeniu pojednávania došlo z dôvodu jej nepriaznivého zdravotného stavu.

16. Podľa § 183 ods. 3 C. s. p. strana, ktorá navrhuje odročenie pojednávania, oznámi súdu dôvod bezodkladne po tom, čo sa o ňom dozvedela alebo mohla dozvedieť, alebo ho s prihliadnutím na všetky okolnosti mohla predpokladať.

17. Podľa § 183 ods. 4 C. s. p. ak súd zistí, že stranou uvedený dôvod na odročenie pojednávania nie je dôležitý, bezodkladne o tom upovedomí stranu, ktorá odročenie navrhla. Strana, ktorá navrhuje odročenie pojednávania, je povinná uviesť telefónne číslo alebo elektronickú adresu, na ktorú ju možno upovedomiť o rozhodnutí súdu o jej návrhu na odročenie pojednávania.

18. Obsahom základného práva zaručujúceho právo každého, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, nie je povinnosť súdu vyhovieť akejkolvek jeho žiadosti na odročenie pojednávania. Kolízia dvoch pojednávaní toho istého účastníka v tom istom termíne na rozdielnych súdoch nie je akceptovateľným predpokladom uznania existencie „dôležitého dôvodu“ na odročenie riadne a včas vytýčeného pojednávania. Posúdenie opodstatnenosti „dôležitého dôvodu“ v každom konkrétnom prípade patrí výlučne do právomoci konajúceho súdu (porov. nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 68/98).

19. Z obsahu spisu vyplýva, že pojednávanie pred súdom prvej inštancie 27. februára 2017 (za prítomnosti žalobcu a jeho právneho zástupcu) bolo odročené na 15. mája 2017 s tým, že prítomné sporové strany vzali termín pojednávania na vedomie. Dňa 24. apríla 2017 bolo súdu prvej inštancie doručené emailové podanie žalobcu, v ktorom žiadal termín pojednávania odročiť. Žiadosť odôvodnil tým, že jeho právny zástupca sa nemôže na pojednávanie dostaviť, pretože v ten istý deň sa musí zúčastniť pojednávania v inej právnej veci vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 31Cbi/7/2015, pričom klienti právneho zástupcu žalobcu v oboch veciach trvajú na jeho osobnej účasti na pojednávaniach a právny zástupca žalobcu sa rozhodol osobne sa zúčastniť pojednávania v Košiciach (pretože jeho odročenie by bolo objektívne zložitejšie a ne hospodárnejšie; ide o skutkovo a právne náročný spor, a preto nemožno od právneho zástupcu žalobcu spravodlivo požadovať, aby sa nechal zastúpiť substitútom). Súd prvej inštancie na žiadosť žalobcu o odročenie pojednávania oznámil (28. apríla 2017), že jeho žiadosť o odročenie pojednávania vytýčeného na termín 15. mája 2017 vyhodnotil ako neopodstatnenú a uviedol aj dôvody, ktoré ho k tomuto záveru viedli. Žalobca následne na toto oznámenie reagoval ďalším podaním a pojednávanie sa zúčastnil rovnako ako jeho právny zástupca (na základe substituicnej plnej moci). Odvolací súd vo svojom rozsudku podrobne zodpovedal žalobcovi na námietku, uvedenú v odvolaní ohľadom postupu súdu prvej inštancie pri neodročení pojednávania.

20. Z vyššie uvedeného potom vyplýva, že súd prvej inštancie postupoval v zmysle príslušných vyššie citovaných ustanovení C. s. p. o odročení pojednávania, keď po vyhodnotení žiadosti žalobcu o odročenie pojednávania ako nedôvodnej, toto žalobcovi oznámil. Odvolací súd správne poukázal na to,

že ani skutočnosť, že žalobca trval na osobnej účasti svojho právneho zástupcu však bez ďalšieho neznamená, že by od právneho zástupcu žalobcu nebolo možné spravodlivo žiadať, aby sa dal zastúpiť substitútom (právny zástupca žalobcu navyše túto skutočnosť ničím nepreukázal). Namietaný poukaz na to, že žalobca je osoba znalá práva, ktorá je bezpochyby dostatočne odborne spôsobilá, bola v danom prípade uvedená ako podporný argument a nie taký, o ktorý by bol opretý záver o nedôvodnosti žiadosti o odročenie pojednávania. V tejto súvislosti bola dôležitá i skutočnosť, že pojednávania sa žalobca osobne zúčastnil a rovnako i právny zástupca žalobcu na základe substitučnej plnej moci. Na základe uvedeného nie je možné konštatovať, že by v danom prípade došlo k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý súdny proces (vec bola prejednaná v jeho prítomnosti a za účasti jeho právneho zástupcu na základe substitučnej plnej moci).

21. K námietke žalobcu týkajúcu sa nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, resp. nižších súdov, dovolací súd uvádza nasledovné.

22. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

23. Včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona (§ 420 písm. f/ C. s. p.) sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale naopak, sprísnil (IV. ÚS 314/2020, ZNaU 69/2020).

24. V predmetnej veci súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia k premlčaniu ako dôvodu zamietnutia žaloby uviedol, že premlčacia doba v danom prípade začala plynúť dňom nasledujúcim po tom, ako žalovaná porušila záväzok spočívajúci v zdržaní sa konania v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania. Všeobecná premlčacia doba na uplatnenie nároku na súde začala plynúť 16. apríla 2005, pretože novela zákona č. 385/2000 Z.z. (§ 69 ods. 2), ktorá spôsobila žalobcovi zásah do práv, nadobudla účinnosť 15. apríla 2005. Žalobca podal žalobu na súd 5. mája 2008, teda po uplynutí premlčacej doby, ktorá uplynula 16. apríla 2008. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s tvrdením žalobcu, že premlčacia doba nemohla začať plynúť pred publikovaním nálezu ústavného súdu, nakoľko premlčacia doba v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je vždy koncipovaná ako objektívna, a teda začína plynúť nasledujúcim dňom po tom, ako k zásahu došlo. Odvolací súd k premlčaniu dodal, že diskriminácia v odmeňovaní sudcov existovala iba v čase od 15. apríla 2005 (účinnosť zákona č. 122/2005 Z.z.) do 16. júla 2009, preto neobstoí tvrdenie žalobcu, že jeho právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa stalo nárokom (actio nata) 18. júla 2009, pretože 17. júla 2009 totiž jeho nárok zanikol. Odvolací súd poukázal aj na tú skutočnosť, že žalobca žalobu podal na súd prvej inštancie 5. mája 2008, teda viac ako rok pred vydaním nálezu ústavného súdu. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že aprobovanie neoprávnenosti zásahu niektorým z príslušných orgánov štátu nemá žiadny vplyv na začatie plynutia premlčacej doby. Z uvedeného je potom zrejmé, že súdy zohľadnili všetky skutočnosti a dostatočne odôvodnili svoj záver o tom, že námietka premlčania bola žalovanou vznesená dôvodne.

25. V posudzovanom prípade odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny. Z odôvodnení rozhodnutí nižších súdov, chápaných v ich organickej jednote ako celok (I. ÚS 259/2018), je dostatočne zrejmé, z ktorých skutočností a dôkazov súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil prvoinštančný súd, ako ich posudzoval odvolací súd a aké závery zaujal k jeho právnomu posúdeniu. Odvolací súd a pred ním súd prvej inštancie odôvodnili svoje rozhodnutia podrobne, spôsobom zodpovedajúcim zákonu. S potrebnou presvedčivosťou vysvetlili tak všeobecné právne úvahy, ktoré mali na zreteli pri rozhodovaní, ako aj individuálne okolnosti preskúmaného prípadu, ktoré boli preukázané dokazovaním vykonaným súdom prvej inštancie.

26. Dovolací súd považuje za potrebné ešte poznamenať, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou sporu, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, stačí na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03). Súd v opravnom konaní nemusí dať odpoveď na všetky námietky uvedené v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú (podľa názoru súdu) podstatný význam pre rozhodnutie o odvolaní a zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktoré je predmetom preskúmania v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05).

27. Za procesnú vadu konania uvedenú v § 420 písm. f/ C. s. p. nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa.

28. Prípustnosť dovolania z § 420 písm. f/ C. s. p. vyvodiť nemožno.

29. V danom prípade žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania i z ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ C. s. p.

30. Pokiaľ ide o namietaný odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p.) v otázke plynutia premlčacej doby, po preskúmaní veci dovolací súd tento nezistil.

31. V tejto súvislosti žalobca poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/146/2008, 5MCdo/7/2010 a 3Cdo/174/2016.

32. V rozsudku sp. zn. 4Cdo/146/2008 najvyšší súd konštatoval, že pokiaľ v preskúmvanej veci odvolací súd vychádzal z právneho názoru o začatí plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby odo dňa nasledujúceho po uzavretí zmluvy o pôžičke a nie od splatnosti záväzku z pôžičky, bol jeho právny záver o premlčaní uplatneného práva nesprávny. Okrem iného uviedol, že ustanovenie § 101 Občianskeho zákonníka použitím slov „keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz" viaže začiatok plynutia premlčacej doby na deň, keď sa právo skutočne mohlo po prvý raz uplatniť na súde, teda keď je actio nata, a nie na deň, keď by sa mohlo po prvý raz uplatniť, teda keď by mohla byť actio nata.

33. V uznesení sp. zn. 5MCdo/7/2010 najvyšší súd uviedol, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa ustálenej súdnej praxe ako jeden z relatívne samostatných prostriedkov ochrany osobnosti fyzickej osoby, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, ktorá začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený prvýkrát. Ide totiž o peňažný nárok (reparačný nárok), ktorý tak isto ako iné obdobné práva na peňažnú satisfakciu, ktorých základom je nemajetková rovina (napr. právo na bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia či náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 444 ods. 3 Občianskeho zákonníka), podlieha režimu premlčania. Právo môže byť vykonané prvý raz, keď vznikne možnosť podať na jeho základe žalobu, teda keď je actio nata, pričom tento okamih je daný objektívne a nezávisle na subjektívnej okolnosti. Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv.

34. V rozsudku sp. zn. 3Cdo/174/2016 najvyšší súd k otázke plynutia premlčacej doby zaujal názor, že ak nebola doba splnenia dlhu dohodnutá ani inak ustanovená, začína premlčacia doba plynúť nasledujúcim dňom po vzniku dlhu. Pre účely premlčania je významný prvý objektívny okamih, kedy veriteľ môže požiadať o plnenie. Rozhodujúcim je preto deň bezprostredne nasledujúci po dni, v ktorom dlh vznikol. Akceptovanie názoru o viazanosti začiatku plynutia premlčacej doby na deň splatnosti dlhu a nie na deň vzniku právneho vzťahu, z ktorého dlžníkovi vznikla povinnosť na plnenie, by viedlo k neprípustnému posunutiu začiatku plynutia premlčacej doby (v zrejmom rozpore s účelom inštitútu

premlčania) prakticky na neobmedzenú dobu podľa ľubovôle veriteľa. Najvyšší súd v tomto rozhodnutí vyjadril stotožnenie s judikátmi R 28/1984 a R 91/2004 a nesúhlas s rozhodnutím sp. zn. 4Cdo/146/2008, v ktorom bol vyjadrený odlišný právny názor na posudzovanú otázku.

35. Dovolací súd uvádza, že nižšie súdy pri posudzovaní predmetnej veci sa neodklonili od záverov plynúcich z vyššie uvedených rozhodnutí najvyššieho súdu (niektoré z nich riešili premlčanie v súvislosti so zmluvným záväzkom). Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. Začiatok plynutia premlčacej doby sa viaže na deň, keď sa právo skutočne mohlo po prvý raz uplatniť na súde, teda keď je *actio nata*, a nie na deň, keď by sa mohlo po prvý raz uplatniť, teda keď by mohla byť *actio nata*. Na základe uvedeného nižšie súdy vyvodili a odôvodnili svoj záver o počiatku plynutia premlčacej doby a konštatovali, že všeobecná premlčacia doba na uplatnenie nároku na súde začala plynúť 16. apríla 2005, pretože novela zákona č. 385/2000 Z.z. (§ 69 ods. 2), ktorá spôsobila žalobcovi zásah do práv (zásah objektívne spôsobilý porušiť alebo ohroziť osobnostné práva žalobcu), nadobudla účinnosť 15. apríla 2005.

36. Nesprávne právne posúdenie v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p. bolo preto žalobcom namietané nedôvodne.

37. Pokiaľ ide o vyvodzovanie prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. dovolací súd po zistení, že v tejto časti sú splnené všetky podmienky dovolacieho konania (vrátane odôvodnenia dovolania prípustným dovolacím dôvodom a jeho riadneho vymedzenia) pristúpil k skúmaniu predpokladov prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., pričom dospel k záveru, že tieto sú splnené.

38. Rozhodnutie odvolacieho súdu totiž záviselo od dovolateľom vymedzenej právnej otázky, či okamih plynutia premlčacej doby v antidiskriminačnej žalobe sudcu v súvislosti s jeho odmeňovaním je alebo nie je viazaný na účinnosť novely zákona č. 385/2000 Z.z. (§ 69 ods. 2). Žalobca na rozdiel od nižších súdov zastáva názor, že tento okamih sa viaže na zverejnenie nálezu ústavného súdu, ktorým bolo konanie označené za diskrimináciu.

39. Podľa § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka právo sa premlčí, ak sa nevykonalo v dobe v tomto zákone ustanovenej (§ 101 až 110). Na premlčanie súd prihliadne len na námietku dlžníka. Ak sa dlžník premlčania dovoľá, nemožno premlčané právo veriteľovi priznať.

40. Podľa § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka premlčujú sa všetky majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva. Tým nie je dotknuté ustanovenie § 105 . Záložné práva sa nepremľujú skôr, než zabezpečená pohľadávka.

41. Podľa § 101 Občianskeho zákonníka pokiaľ nie je v ďalších ustanoveniach uvedené inak, premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.

42. Premlčanie je kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého súdnu vymáhateľnosť možno odvrátiť námietkou. Zmyslom tohto inštitútu je zvýšenie istoty v právnych vzťahoch. Premlčaním právo nezaniká, iba sa závažne oslabuje. Uplatnenie námietky premlčania spôsobuje zánik súdnej vymáhateľnosti, v dôsledku čoho súd premlčané právo nemôže priznať. Základným účelom inštitútu premlčania je pôsobiť na subjekty občianskoprávných vzťahov, aby v primeraných dobách uplatnili svoje práva (nároky) a zároveň aj zabrániť tomu, aby povinné osoby neboli po časovo neprimeranej dobe nútené plniť svoje povinnosti. Zásada hospodárnosti konania vedie konajúci súd k tomu, aby prednostne posúdil v konaní vznesenú námietku premlčania vzhľadom na to, že v prípade jej oprávnenosti takýto postup vedie k rýchlemu vydaniu rozhodnutia vo veci samej, bez potreby vykonávania ďalších dôkazov (viď R 29/1983 a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/82/2009,

1Cdo/43/2009, 2Cdo/194/2011, 3Cdo/231/2009, 3Cdo/187/2013, 7Cdo/305/2014).

43. Je nepochybné, že v danej veci žalobca odvodzuje svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy od skutočnosti, že novelou zákona č. 385/2000 Z.z. (§ 69 ods. 2) došlo k zásahu do jeho práv (novela nadobudla účinnosť 15. apríla 2005, zákon č. 122/2005 Z.z.).

44. Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je osobné právo majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (porovnaj napr. rozhodnutie najvyššieho súdu z 25. septembra 2008 sp. zn. 5Cdo/278/2007, R 75/2008, R 58/2014).

45. Premlčacou dobou sa rozumie doba, v ktorej musí byť vykonané právo, aby nedošlo k jeho premlčaniu. Vznesenie tejto námietky nemá za následok zánik samotného práva; dlžníkom účinne vznesená námietka premlčania bráni súdnej vymáhateľnosti premlčaného práva.

46. Dovolací súd uvádza, že premlčanie pri náhrade nemajetkovej ujmy sa správne posudzovalo vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe podľa § 101 Občianskeho zákonníka a premlčacia doba začala plynúť nasledujúcim dňom po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcu. Preto, keď nižšie súdy odvíjali začiatok plynutia premlčacej doby od účinnosti novely zákona, vec správne právne posúdili. Nie je možné tento okamih viazať na rozhodnutie ústavného súdu, ktoré potvrdilo skutočnosti tvrdené žalobcom o neoprávnenom zásahu (zverejnenie tohto rozhodnutia nemalo žiaden vplyv na plynutie premlčacej doby).

47. Začiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby podľa ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka je viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby (čo je v danom prípade účinnosťou novely zákona). Premlčacia doba teda začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv, tak ako správne uviedli nižšie súdy.

48. Možno teda uzavrieť, že právne posúdenie žalobcom nastolenej právnej otázky odvolacím súdom (ako i súdom prvej inštancie) bolo správne. Žalobca napadol dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Najvyšší súd preto jeho dovolanie ako nedôvodne podané podľa § 448 C. s. p. zamietol.

49. Žalovaná bola v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešná (§ 255 ods. 1 C. s. p.) a vznikol jej voči žalobcovi nárok na náhradu trov konania. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania rozhodol najvyšší súd podľa ustanovení § 453 ods. 1, § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 C. s. p. a rozhodol tak, ako vyplýva z výroku tohto rozhodnutia, pretože žalovanej žiadne trovy v dovolacom konaní nevznikli.

50. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.